

TIRANA: SKUP "NATO: PAST, PRESENT, AND FUTURE"

Skup "NATO: Past, Present, and Future" održan je između 6. i 9. ožujka 2006. godine u Tirani. Glavni je organizator bilo Američko veleposlanstvo u Tirani, uz pomoć nekoliko partnerskih nevladinih organizacija. Sveukupno je sudjelovalo oko 50 studenata iz Albanije, Srbije i Crne Gore, Makedonije i Hrvatske. Među uzvanicima su bili albanski premijer Sali Beriša, američka veleposlanica pri NATO-u Victoria Nuland, profesor političkih znanosti Ron Linden sa Sveučilišta Pittsburgh i američka veleposlanica u Albaniji Marcie Ries. Skupu je prisustvovalo i nekoliko članova albanskog parlamenta te nekoliko profesora i osoba zaposlenih u nevladinim organizacijama te predstavnik NATO-a Zsolt Rabai.

Skup je bio tematski usmjeren na Albaniju, a organiziran je s namjerom da upozna albanske studente, zajedno s njihovim kolegama iz Jugoistočne Europe, s glavnim izazovima koji se nalaze pred NATO-om, pogotovo s obzirom na proširenje planirano za 2008. godinu. Uz predavanja prominentnih uzvanika, studenti su bili angažirani u pet radnih grupa u kojima su trebali odgovoriti na neke izmišljene scenarije vezane uz ulogu i ovlasti NATO-a.

Ukupni dojam, pogotovo potaknut od strane američkih predstavnika, jest da su isključivo same zemlje članice odgovorne za svoje priključenje NATO-u. To je ujedno bio i lajtmotiv svih ostalih izlaganja i govora, uključujući normativna izlaganja o NATO-u kao organizaciji koja se temelji na izvedbi (*performance-based organization*) i demokratskim vrijednostima, pri čemu je NATO prikazan kao političko udruženje, odnosno nešto više od pukog vojnog saveza.

Sali Beriša u svom je izlaganju, govoreći o članstvu u NATO-u kao rješenju svih nacionalnih problema, naglasio kako će Albanija učiniti sve što je potrebno da postane članicom Saveza. Složio se s američkim predstavnicima da se Albanija mora osloniti na svoju izvedbu ako želi postati zemljom članicom. Takav izričiti entuzijazam u vezi NATO saveza nije mudar politički potez s obzirom na to da je Albanija susjed mnogim islamskim zemljama, a i sama je dio tog sociokulturnog kruga. Takav bi je potez mogao udaljiti od susjeda i izazvati izraziti animozitet.

Američki profesor Ron Linden imao je, u kontekstu ostalih izlagača, najobjektivnije izlaganje o trenutnom stanju NATO-a i izložio je neke uvjerljive argumente koji su se kritički bavili ulogom balkanskih država u Savezu, izazovima s kojima će se NATO u skorij budućnosti morati nositi i – što je iznimno bitno istaknuti - započeo je raspravu o pitanju koje se nitko od ostalih sudionika nije usudio prokomentirati: ulogu SAD-a u NATO-u.

Glede SAD-a, Linden je podsjetio da je SAD glavni igrač na globalnoj političkoj sceni i da postoji konstantna prijetnja da će se okoristiti Savezom kada ima neki partikularan interes, čak i ako to znači da se mora udaljiti od Saveza ako joj to odgovara. Kad je riječ o Albaniji, državi kojom se skup bavio, izložio je tri glavna razloga zašto smatra da bi NATO htio da ona postane članicom: (1) "lokacija, lokacija,

lokacija", (2) politička podrška NATO operacijama, pogotovo onima koje obavlja SAD i (3) činjenica da je Albanija zemlja s pretežito muslimanskim stanovništvom što može poslužiti kao "reklama za NATO" prema islamskim zemljama i ostatku svijeta.

U izlaganju koje je održao prilikom zatvaranja skupa, naglasio je da NATO nema razrađen mehanizam kojim bi se obračunao s državama članicama koje su takozvani "moralni šverceri" (*moral freeriders*), odnosno onim zemljama koje ne ispunjavaju obećanja dana prilikom stupanja u Savez i koje ne čine ono što se od njih očekuje. Nadalje, naglasio je da NATO nema mehanizam kojim bi se koristio kada su u pitanju "zločeste" države članice poput nekada, primjerice, Turske, Portugala i Grčke, diktatorskih režima koji su bez obzira na sve nedostatke (poput očiglednog kršenja ljudskih prava) ostale članicama Saveza. Također je istaknuo da je najveći izazov s kojim se NATO danas mora suočiti *irrelevantnost*, odnosno činjenica da nema više velikih problema koje treba riješiti, osim onih koji se kolokvijalno nazivaju "meka sigurnost" (*soft security*) (npr. trgovanje ljudima). Savez je zbog toga, naravno, teže izgraditi savez jer se članovima čini kao da nemaju od njega neke izravne koristi.

Ukupno uzevši, skup je bio vrlo dobro organiziran, pogotovo ako se u obzir uzmu značajni izlagači. Iako je NATO od većine sudionika prikazan nekritički i apologetski, studenti su imali priliku među sobom raspraviti ono što su čuli i stvoriti vlastito mišljenje.

Valerio Baćak